

DWST-WA.055.10.2024.HR

Warszawa, 27 listopada 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Odpowiedź na interpelację nr 6028

Szanowny Panie Marszałku,

składałam na Pana ręce odpowiedź na interpelację Posła na Sejm RP Pani Agnieszki Marii Kłopotek w sprawie finansowania oświaty.

Szanowna Pani Poseł,

25 października weszła w życie nowa ustawa z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. poz. 1572). W zakresie finansowania zadań oświatowych ustawa przewiduje, że dla samorządów od 2025 roku będą naliczane kwoty potrzeb oświatowych zamiast wcześniej naliczanych środków w ramach subwencji oświatowej i tzw. dotacji przedszkolnej. Nowa ustawa wprowadza zmianę podstawy naliczania dochodów JST z tytułu udziału w podatku PIT i CIT z podatku należnego na dochody podatników co wpłynie na wzmocnienie i ustabilizowanie finansów JST poprzez zwiększenie ich dochodów własnych.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. poz. 1572), Ministerstwo Edukacji Narodowej opracowało projekt rozporządzenia w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych między jednostki samorządu terytorialnego w roku 2025. Projekt został skierowany do konsultacji, opiniowania i uzgodnień 25 października 2024 r.

Zgodnie z ww. ustawą łączna kwota potrzeb oświatowych ustalana będzie co do zasady analogicznie jak obecna część oświatowa subwencji ogólnej, czyli podstawą ustalenia pozostawałaby kwota z roku poprzedniego, z uwzględnieniem zmiany zakresu realizowanych zadań oświatowych. Podział globalnej kwoty potrzeb oświatowych następował będzie zgodnie z rozporządzeniem wydawanym przez ministra właściwego do spraw oświaty.

W odróżnieniu do obecnych rozwiązań, wprowadzono:

- zwiększenie globalnych potrzeb oświatowych o równowartość kwoty dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego (zamiana formy finansowania zadań w zakresie wychowania przedszkolnego z dotacji celowych z budżetu państwa na dochody własne). Zmiana ta uelastyczni sposób wykorzystania środków przez JST wskutek odejścia od transferu dotacyjnego na rzecz dochodów własnych ustalanych w tej samej wysokości.
- zwiększenie globalnych potrzeb oświatowych o skutki podwyżek wynagrodzeń nauczycieli wychowania przedszkolnego.

Łączna kwota potrzeb oświatowych w 2025 r. wyniesie 102,7 mld zł i jest ona wyższa w stosunku do sumy kwot części oświatowej subwencji ogólnej zaplanowanej w ustawie budżetowej na rok 2024 i kwoty dotacji celowej na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego (razem 92,2 mld zł) o 10,5 mld zł, tj. o 11,4%. W kwocie tej zaplanowane zostały podwyżki dla nauczycieli w wysokości 4,1%. Dodatkowo w projekcie ustawy budżetowej na rok 2025 w rezerwie celowej poz. 36 *Uzupełnienie środków subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego* zaplanowano kwotę 1 mld zł, której celem jest pokrycie skutków wynikających ze zwiększenia wskaźnika wzrostu średnich wynagrodzeń nauczycieli z poziomu 4,1% do 5,0%.

Niezależnie od powyższego zapewnienie finansowania realizacji, wynikających z przepisów prawa, zadań przedszkola, szkoły lub placówki potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów, należy do kompetencji organu prowadzącego daną jednostkę systemu oświaty. Jednostka samorządu terytorialnego jest zobowiązana do prowadzenia (dotowania) szkół zgodnie z zasadami przyjętymi w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Natomiast – zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych – środki niezbędne na realizację zadań oświatowych zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Aktualnie sposób finansowania zadań oświatowych jest powiązany ze swobodą jednostek samorządu terytorialnego w kształtowaniu polityki oświatowej na swoim terenie. Samorządy kierują się własnymi kryteriami podziału środków budżetowych na poszczególne szkoły i placówki, w szczególności mogą uwzględnić lokalne uwarunkowania i specyfikę poszczególnych szkół (np. liczbę uczniów, stopnie awansu zawodowego nauczycieli). Samorządy terytorialne, prowadząc (dotując) szkoły i placówki, działają w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność, w tym finansową. W każdym samorządzie faktyczne skutki realizacji zadań oświatowych są efektem samodzielnego stosowania przepisów.

Reforma finansowania jednostek samorządu terytorialnego wprowadzona nową ustawą z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego wzmocni i ustabilizuje finanse JST poprzez zwiększenie dochodów własnych, od których zależą możliwości realizacji zadań i rozwoju samorządów. Zgodnie z rozwiązaniami proponowanymi w projekcie głównym źródłem dochodów JST będą dochody podatkowe, zaś subwencje z budżetu państwa będą mieć charakter uzupełniający. Kierunek zmian wyraźnie podąża w kierunku decentralizacji państwa. Idea centralnego finansowania wynagrodzeń nauczycieli nie wpisuje się w propagowany system finansowania jednostek samorządu terytorialnego.

Wsparcie organów prowadzących szkoły podstawowe, o małej liczbie uczniów, w szczególności szkoły wiejskie, jest bardzo istotne. Zgodnie z projektem rozporządzenia¹ przy podziale potrzeb oświatowych na 2025 rok uwzględnia się zarówno wielkość szkół, ich położenie oraz zamożność samorządów lokalnych.

Wsparcie dla szkół położonych na terenach wiejskich i w miastach do 5 tys. mieszkańców, tzw. wagą wiejską w ramach projektowanego podziału kwoty potrzeb oświatowych na 2025 rok wyniesie ok. 5 mld zł.

Dodatkowo szacuje się, że dla dzieci objętych edukacją przedszkolną w placówkach zlokalizowanych na terenach wiejskich lub w miastach do 5 000 mieszkańców naliczone zostaną

¹ Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych między jednostki samorządu terytorialnego w roku 2025. Projekt 25 października został skierowany do konsultacji i opiniowania.

dotatkowe środki w ramach projektowanego podziału kwoty potrzeb oświatowych na 2025 rok w wysokości 0,7 mld zł.

W celu wsparcia małych szkół, przy projekcie podziału potrzeb oświatowych na 2025 rok uwzględniono dodatkową wagę o wartości 0,2. W skali kraju wysokość dodatkowych środków naliczonych za pomocą wagi w 2025 roku wyniesie ok. 0,4 mld zł.

Przy projekcie podziału potrzeb oświatowych na 2025 rok uwzględniono mechanizm połączenia wskaźnika „zamożności” ustalanego na podstawie dochodów podatkowych i wskaźnika określającego wielkość szkoły dla dzieci i młodzieży (dodatkowe środki otrzymują mniej zamożne samorządy z małymi szkołami). Szacuje się że wsparcie z tego tytułu w 2025 roku wyniesie 1,2 mld zł.

Ponadto pragnę poinformować, że obecnie nie jest rozważana zmiana finansowania zadań oświatowych w sposób uwzględniający finansowanie oddziału. Najnowsza propozycja finansowania w ramach podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych jest przedstawiona w projekcie rozporządzenia w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych między jednostki samorządu terytorialnego w roku 2025. Projekt jest dostępny na stronie rządowego centrum legislacji².

Ministerstwo Edukacji Narodowej jest w pełni świadome wyzwań jakie stoją zarówno przed całym krajem jak i poszczególnymi jednostkami samorządu terytorialnego. Prognozy demograficzne nie są optymistyczne. Według Głównego Urzędu Statystycznego, w Polsce liczba dzieci w wieku 7-14 lat spadnie:

- do 2029 r. - o ok. 5%,
- do 2034 r. - o ok. 20%,
- do 2060 r. - o ok. 30% (wg skrajnie pesymistycznego scenariusza ok. 48%).

Według systemu informacji oświatowych, jednostki samorządu terytorialnego prowadzą prawie 12 tys. szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży, z czego ponad 7 tys. to szkoły położone na terenach wiejskich. Około 18% samorządowych szkół podstawowych to szkoły małe, w których uczy się nie więcej niż do 96 uczniów. Dlatego też, niezbędne jest zaproponowanie nowych rozwiązań związanych z funkcjonowaniem szkół na poziomie podstawowym.

Prace koncepcyjne nad założeniami projektu ustawy są już zaawansowane. Jego głównym celem jest wsparcie małych wspólnot samorządowych w obliczu postępujących niekorzystnych zmian demograficznych, w tym ochrona małych szkół stanowiących, szczególnie na terenach wiejskich, centrum życia społeczno-kulturalnego.

Przygotowanie nowych rozwiązań wymaga współpracy międzyresortowej, a także otwartości na rozwiązania dotąd niestosowane. Jeszcze nigdy w resorcie tak intensywnie nie pracowano nad rozwiązaniami dla małych szkół i samorządów prowadzących te szkoły. W ramach przygotowywania założeń projektu analizowane i rozstrzygane będą również kwestie dotyczące współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego a organami nadzoru pedagogicznego.

Projekt rozwiązań poddany zostanie procesowi prekonsultacji, w szczególności z organizacjami reprezentującymi jednostki samorządu terytorialnego.

² <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12390905>

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia
Ministra Edukacji

Henryk Kiepusa
Sekretarz Stanu
/ – podpisano cyfrowo/